

2) складна демографічна ситуація у більшості територіальних громад (старіння населення, знелюднення сільських територій та монофункціональних міст);

3) неузгодженість місцевої політики щодо соціально-економічного розвитку з реальними інтересами територіальних громад;

4) нерозвиненість форм прямого народовладдя, неспроможність членів громад до солідарних дій, спрямованих на захист своїх прав та інтересів, у співпраці з органами місцевого самоврядування і місцевими органами виконавчої влади та досягнення спільних цілей розвитку громади тощо [4].

Отже, узагальнюючи вище викладене можна зробити висновок про те, що Україна робить лише перші кроки на шляху до децентралізації економічного зростання. Створюється необхідне законодавче забезпечення щодо децентралізації, яке поступово із законопроектів перетворюється у Закони України, які є необхідною базою для ухвалення організаційних та соціально-економічних рішень. Процес реформування має певні зрушення, перші вдалі та невдалі приклади проведених змін, мають створювати умови для вдалого соціально-економічного розвитку територій та спрямовуватися на підвищення рівня та якості життя населення, а також збільшення обсягу та якості суспільних послуг.

Список використаних джерел

1. Про схвалення Концепції реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні: розпорядження Кабінету Міністрів України № 333-р від 01.04.2014 р. [Електронний ресурс] // Верховна Рада України. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/333-2014-p>.

2. П'ять кроків для проведення реформи [Електронний ресурс] // Децентралізація влади. – Режим доступу : http://decentralization.gov.ua/5_steps.

3. Білик Р. Р. Механізми та інструменти забезпечення економічної безпеки регіонів України в процесі децентралізації / Р. Р. Білик // БізнесІнформ. – 2015. – № 9. – С. 67 – 72.

4. Загальнонаціональне опитування [Електронний ресурс] // УкрІнформ. – Режим доступу: <https://www.ukrinform.ua/rubric-presshall/2532249-rik-decentralizacii-dosagnenna-zmini-ta-nastupni-kroki-rezultati-opituvanna.html>

Бічарова Дар'я

студентка 1 курсу 102 групи ННІ НАВС №3

Науковий керівник: професор кафедри конституційного права та прав людини НАВС, к.ю.н., доцент **Лук'янець Валентина**

СУЧАСНІ ВИКЛИКИ КОНСТИТУЦІЙНО-ПРАВОВОГО ЗАХИСТУ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ЯК ДЕРЖАВНОЇ

Актуальність теми полягає в тому, що державна мова країни, як визначальний чинник її існування, як духовна цінність народу, визначена конституційною цінністю потребує захисту чіткої деталізації способів такого

захисту, особливої уваги з боку держави. За весь часз дня проголошення України незалежною державою, законодавець й досі не зміг чітко і детально розмежувати, деталізувати та конкретизувати всі питання щодо мовної політики в державі.

Тему захисту державної мови досліджували такі науковці як С. З. Булик-Верхола, Ю. О. Куц, Г.В.Янковська, Ю. Ф. Прадід та інші.

Складність захисту державної мови полягає, насамперед, в історичних аспектах функціонування української мови колоніальному минулому України, політичними заграваннями перед Російською Федерацією, слабкими соціальною та правовою культурами народу. Також важливим аспектом є те, що до 2012 року в Україні діяв Закон «Про мову в УРСР», який був прийнятий ще за радянських часів та гальмував розвиток української мови, так як не був спрямований не на захист української мови як державної мови, а на її знищення. С. З.Булик-Верхолата А. О. Верхолав статті «Історико-правові аспекти функціонування української мови»зазначають, що мовна політика СРСР була спрямована на витіснення української мови з різних сфер суспільного функціонування, і цьому сприяли різноманітні постанови, наприклад, наказ про захист дисертацій тільки російською мовою[6, с. 5-7].

Згідно ст. 10 Конституції України, державною мовою в Україні є українська мова[1]. В літературі та законодавстві часто вживається два поняття – «державна» та «офіційна» мова. Це породжувало неоднозначність в розумінні. Щодо значення статусу української мови як державної чи офіційної велось багато суперечок, саме тому Конституційний Суд України надав роз'яснення, яким вніс чіткість в розуміння статусу української мови ототожнив поняття «державна» та «офіційна» [2].

Ю. О. Куц в своїй статті «Сучасна мовна політика Української держави: управлінсько-правовий аспект» зазначає, що аналіз мовної ситуації свідчить про зростання напруги навколо проблем реалізації конституційних вимог щодо розвитку й застосування мов в Україні. Головна причина занепокоєння – украї повільне упровадження української мови як державної в усі сфери суспільного життя, особливо у зросійщених регіонах Лівобережжя і Півдня, а саме:

- процеси русифікації ще продовжуються та набувають витончених форм;
- мовна реабілітація громадян України подекуди свідомо гальмується, а будь-яке розширення сфери вживання української мови кваліфікується як витіснення російської, збуджуючи постановку питання про необхідність прийняття радикальних заходів щодо захисту останньої;

- зрусифіковано вищу освіту і механізми упровадження державної мови в навчально-виховний процес рухаються досить-таки повільно;

- дуже неохоче і кволо переходить до українського ділового мовлення численний корпус державних службовців. Рідко можна почути українське слово в таких галузях, як спорт, підприємництво, кредитно-фінансова сфера та сфера послуг тощо[7, с. 5-6].

Створення правового режиму захисту мови породжує низку прав та обов'язків, як у громадян загалом, такі в держави зокрема шляхом закріплення

відповідних прав і обов'язків у її представників-службових осіб, діяльність яких пов'язана з виконанням функцій держави.

Особливим обов'язком держави є захист державної мови. Відсутність єдиної мовної політики в країні зумовлює зниження рівня захищеності державної мови. Останньою невдалою спробою підвищити рівень захищеності державної мови був Закон України «Про засади державної мовної політики» 2012 року [5]. Проте в 2018 році Конституційним Судом України його було визнано неконституційним, оскільки він був прийнятий з порушенням процедури, а також давав змогу використовувати замість державної мови регіональну мову, що призвело до використання лише російської мови та зупинило формування єдиної мовної політики в Україні [3].

Станом на сьогодні Україна зробила великий крок на шляху до посилення захисту державної мови, 25 квітня 2019 року Верховною Радою України було прийнято Закон України «Про забезпечення функціонування української мови як державної» (далі - Закон). Закон набирає чинності 16 липня 2019 року, тому ще неможливо оцінити його реальність та ефективність. Але, аналізуючи зміст, слід зазначити таке.

По-перше, метою цього Закону є створення належних умов для забезпечення і захисту мовних прав і потреб українців. Новелою цього Закону став обов'язок використання української мови не лише в органах державної влади та органах місцевого самоврядування, а й в інших сферах публічного життя, наприклад, кафе, ресторани. В той же час Конституцією України також в статті 10 визначено: «В Україні гарантується вільний розвиток, використання і захист російської, інших мов національних меншин України» [1]. Закон визначає можливості національних меншин у сфері освіти, наприклад: «особам, які належать до національних меншин України, гарантується право на навчання в комунальних закладах освіти для здобуття дошкільної та початкової освіти, поряд із державною мовою, мовою відповідної національної меншини України», визначено частиною першою статті 21 Закону [4].

По-друге, оскільки основою будь-якого нормативно-правового акту є Основний Закон, тобто Конституція України, Закон деталізує та конкретизує статус державної мови та відповідно способи її захисту. Закон, зокрема, є підставою для внесення змін до Кодексу України про адміністративні порушення, тобто за порушення в сфері законодавства про захист державної мови на осіб, винних у здійсненні правопорушення будуть накладатися штрафи.

По-третє, Законом визначається така особа як Уповноважений із захисту державної мови основними завдання якого є: «захист української мови як державної та захист права громадян України на отримання державною мовою інформації та послуг у сферах суспільного життя, визначених цим Законом, на всій території України і усунення перешкод та обмежень у користуванні державною мовою», як визначено статтею 49 Закону [4].

У зв'язку з політичною ситуацією в Україні, зазначений Закон необхідний для закріплення статусу державної мови, гарантованого Конституцією України, встановлення обов'язку вживання української мови практично у всіх публічних

сферах суспільного життя, введення відповідальністю за недотримання законодавства про мову.

Основним викликом для конституційного права України щодо захисту державної мови є надання державними діячами пріоритету російській мові, що зумовлює її послаблення не лише як державної (офіційної) мови, а й як мови взагалі. Тому маємо надію, що Закон України «Про забезпечення функціонування української мови як державної» буде реальним для виконання його положень та органи державної влади створять дієві механізми його реалізації.

Отже, на підставі історичного досвіду, який має слугувати для України прикладом, коли легковажне ставлення до державної мови, до мови нації та задоволення маніпулятивних стратегій знижують рівень захисту державної мови та спричиняють занепад національної культури та державності. Пріоритетом має бути затвердження та встановлення української мови – головної ознаки ідентичності Українського народу.

Список використаних джерел:

1. Конституція України : Закон від 28.06.1996 року № 254к/96-ВР // ВВР України. – 1996. – № 30. – Ст. 141.
2. Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційними поданнями 51 народного депутата України про офіційне тлумачення положень статті 10 Конституції України щодо застосування державної мови органами державної влади, органами місцевого самоврядування та використання її у навчальному процесі в навчальних закладах України (справа про застосування української мови) : Рішення Конституційного Суду України від 14.12.1999 року № 10-рп/99 // Офіц. вісн. України. – 2000. – № 4. – Ст. 109.
3. Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним поданням 57 народних депутатів України щодо відповідності Конституції України (конституційності) Закону України "Про засади державної мовної політики" : Рішення Конституційного Суду України від 28.02.2018 року № 2-р/2018 // Офіц. вісн. України. – 2018. – № 37. – Ст. 149.
4. Про забезпечення функціонування української мови як державної : Закон України від 25.04.2019 року № 2704-VIII// ВВР України. – 2019. – № 21. – Ст.81.
5. Про засади державної мовної політики : Закон України від 03.07.2012 року № 5029-VI // ВВР України. – 2013. – № 23. – Ст.218.
6. С. З. Булик-Верхола, А. О. Верхола.Історико-правові аспекти функціонування української мови / Булик-ВерхолаС. З., Верхола А. О. // Серія: Право. – 2018. – №1 (59). – С. 5-10.
7. Ю. О. Куц. Сучасна мовна політика Української держави: управлінсько-правовий аспект/ Куц Ю. О. // Теорія та практика державного управління. – 2017. – №1(56). – С. 1-6.